

I

(Įstatymo galią turintys teisės aktai)

ĮSTATYMO GALIĄ TURINTYS TEISĖS AKTAI

PRAKTINIAI NURODYMAI ŠALIMS DĖL TEISINGUMO TEISME NAGRINĖJAMŲ BYLŲ

TURINYS

(Numeriai rodo atitinkamus punktus)

I. BENDROSIOS NUOSTATOS	1–9
<i>Proceso Teisingumo Teisme etapai ir pagrindinės jų ypatybės</i>	1
<i>Atstovavimas šalims Teisingumo Teisme</i>	2–3
<i>Proceso Teisingumo Teisme išlaidos ir nemokama teisinė pagalba</i>	4–6
<i>Asmens duomenų apsauga</i>	7–9
II. RAŠY TINĖ PROCESO DALIS	10–50
<i>Rašytinės proceso dalies paskirtis</i>	10
<i>Rašytinė proceso dalis bylose dėl prejudicinio sprendimo priėmimo</i>	11–12
<i>Rašytinė proceso dalis pagal tiesioginius ieškinius pradėtose bylose</i>	13–19
Ieškinys	13–14
Atsiliepi mas į ieškinį	15–16
Dublikas ir triplikas	17
Prašymas taikyti pagre itintą procedūrą	18
Prašymai sustabdyti taikymą arba imtis laikinųjų apsaugos priemonių (Laikiniųjų apsaugos priemonių taikymo procedūra)	19
<i>Rašytinė proceso dalis pagal apeliacinį skundą pradėtose bylose</i>	20–32
Apeliacinis skundas	21–25
Atsiliepi mas į apeliacinį skundą	26
Priešpriešinis apeliacinis skundas	27
Atsiliepi mas į priešpriešinį apeliacinį skundą	28
Dublikas ir triplikas	29–30
Pagal Statuto 57 straipsnį paduoti apeliaciniai skundai	31
Konfidencialumas apeliacinėse bylose	32
<i>Įstojimas į pagal tiesioginį ieškinį ar apeliacinį skundą pradėtą bylą</i>	33–38
Prašymas įstoti į bylą	33
Įstojimo į bylą paaiškinimas	34
Pastabos dėl įstojimo į bylą paaiškinimo	35
Pavėluotai pateikti prašymai įstoti į bylą	36

Įstojimas į bylą, kurioje nagrinėjamas laikinųjų apsaugos priemonių prašymas arba taikoma pagreitinta procedūra	37
Galimybės įstoti į bylą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo nebuvimas	38
<i>Procesinių dokumentų forma ir struktūra</i>	39–45
<i>Procesinių dokumentų pateikimas ir perdavimas</i>	46–50
III. ŽODINĖ PROCESO DALIS	51–69
<i>Teismo posėdžio paskirtis</i>	52
<i>Prašymas surengti teismo posėdį</i>	53
<i>Kvietimas į teismo posėdį ir būtinybė greitai į jį atsakyti</i>	54
<i>Priemonės, kurių reikia imtis dėl teismo posėdžio</i>	55–57
<i>Įprasta teismo posėdžio eiga</i>	58
<i>Pirmoji teismo posėdžio dalis: šalių kalbos</i>	59–64
<i>Šalių kalbų paskirtis</i>	59
<i>Šalių kalbų trukmė ir galimybė ją prailginti</i>	60
<i>Kalbėtojų skaičius</i>	61
<i>Per teismo posėdį pasisakančiųjų vartotina kalba</i>	62–64
<i>Antroji teismo posėdžio dalis: Teisingumo Teismo narių klausimai</i>	65
<i>Trečioji teismo posėdžio dalis: replikos</i>	66
<i>Su sinchroniniu vertimu susiję reikalavimai ir ribojimai</i>	67–68
<i>Tolesnė proceso eiga pasibaigus teismo posėdžiui</i>	69
IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS	70–71

TEISINGUMO TEISMAS,

vadovaudamasis Procedūros reglamentu, ypač jo 208 straipsniu,

atsižvelgdamas į tai, kad:

- (1) 2013 m. lapkričio 25 d. Teisingumo Teismas, vadovaudamasis savo Procedūros reglamento 208 straipsniu, priėmė naujus Praktinius nurodymus šalims dėl Teisingumo Teisme nagrinėjamų bylų ⁽¹⁾. Jais siekta šalims ir joms atstovaujantiems asmenims pateikti konkrečias gaires, grindžiamas nauju 2012 m. rugsėjo 25 d. priimtu Procedūros reglamentu ⁽²⁾, atsižvelgiant, be kita ko, į per pirmuosius šio reglamento taikymo metus įgytą patirtį.
- (2) Vis dėlto nuo šių nurodymų įsigaliojimo 2014 m. vasario 1 d. įvyko nemažai svarbių techninių ir teisinių pokyčių.
- (3) Pirma, pateikdamos procesinius dokumentus šalys vis dažniau naudojasi elektroninėmis ryšio priemonėmis, o tai padeda daug sparčiau tvarkyti bylas, bet kartu kyla būtinybė tiksliau apibrėžti tokio pateikimo tvarką ir priemones, kurių reikia imtis siekiant palengvinti pateikto dokumento tvarkymą ir vertimą, taip pat prireikus siekiant išsaugoti jame pateiktos informacijos konfidencialumą.

⁽¹⁾ OL L 31, 2014 1 31, p. 1.

⁽²⁾ OL L 265, 2012 9 29, p. 1, paskutinį kartą iš dalies pakeistas 2019 11 26 (OL L 316, 2019 12 6, p. 103).

- (4) Antra, Teisingumo Teismo procedūros reglamentas nuo 2012 m. buvo ne kartą keistas, siekiant aiškiau ir tiksliau nurodyti šalių įstojimo į teismą nagrinėjamą bylą tvarką ir atsižvelgti į Sąjungos teisės aktų leidėjo padarytus pakeitimus tokiose srityse, kaip asmens duomenų apsauga ar Protokolo dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 58a straipsnyje nurodytų apeliacinių skundų nagrinėjimas.
- (5) Todėl siekiant užtikrinti gerą teisingumo vykdymą ir aiškumą reikia priimti naujus praktinius nurodymus, atsižvelgiant į minėtus pokyčius.
- (6) Šiais naujais nurodymais, taikytiniais Teisingumo Teisme nagrinėjamiems visų kategorijų byloms, nesiekama pakeisti atitinkamų Statuto ir Procedūros reglamento nuostatų. Jie skirti padėti šalims ir joms atstovaujantiems asmenims geriau suprasti šių nuostatų turinį ir aiškiau suvokti proceso Teisingumo Teisme eigą, taip pat šiam teismui kylančius sunkumus, ypač susijusius su procesinių dokumentų tvarkymu ar jų vertimu ir sinchroniniu per teismo posėdį pateikiamų pastabų vertimu. Šių nurodymų laikymasis ir jų paisymas tiek šalims, tiek Teisingumo Teismui yra geriausia garantija, kad bylas Teisingumo Teismas galės išnagrinėti optimaliai.

PRIIMA ŠIUOS PRAKTINIUS NURODYMUS:

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Proceso Teisingumo Teisme etapai ir jų pagrindinės ypatybės

1. Išskyrus tam tikrose Protokolo dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo Statuto (toliau – Statutas) ir Procedūros reglamento nuostatose numatytus atvejus, procesą Teisingumo Teisme paprastai sudaro rašytinė ir žodinė dalys. Rašytinės proceso dalies paskirtis – pristatyti Teisingumo Teismui bylos šalių nurodomus prieštaravimus, pagrindus ar argumentus, o byloje dėl prejudicinio sprendimo priėmimo – pastabas, kurias Statuto 23 straipsnyje nurodyti suinteresuotieji asmenys pateikia dėl Sąjungos valstybių narių teismų pateiktų klausimų. Žodine proceso dalimi, kuri pradedama užbaigus rašytinę, savo ruožtu siekiama sudaryti Teisingumo Teismui galimybę išsamiau susipažinti su byla, prireikrus išklausančias šalis ar suinteresuotuosius asmenis teismo posėdyje ir tam tikrais atvejais susipažįstant su generalinio advokato išvada.

Atstovavimas šalims Teisingumo Teisme

2. Pagal Statuto 19 straipsnio nuostatas bylos šalims Teisingumo Teisme turi atstovauti tam tinkamai įgaliotas asmuo. Išskyrus valstybes nares, kitas valstybes Europos ekonominės erdvės susitarimo (toliau – EEE susitarimas) šalis, Europos laisvosios prekybos asociacijos (toliau – ELPA) priežiūros instituciją ir Sąjungos institucijas, kurioms paprastai atstovauja konkrečiai bylai paskirtas atstovas, kitoms bylos šalims turi atstovauti advokatas, turintis teisę verstis advokato praktika valstybės narės ar kitos valstybės EEE susitarimo šalies teisme. Turi būti pasirengta šios teisės įrodymą paprašius pateikti bet kurioje bylos nagrinėjimo stadijoje. Pagal Statuto 19 straipsnio septintą pastraipą advokatams prilyginami universiteto dėstytojai, vienos iš valstybių narių piliečiai, kuriems jų valstybės narės teisės aktai suteikia teisę atstovauti teisme.
3. Vis dėlto bylose dėl prejudicinio sprendimo priėmimo Teisingumo Teismas, kiek tai susiję su pagrindinės bylos šalių atstovavimu, atsižvelgia į procesines normas, taikytinas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme. Todėl asmuo, turintis teisę būti šalies atstovu tame teisme, išsaugo šią teisę ir Teisingumo Teisme, o kai pagal taikomas nacionalines procesines normas tai leidžiama, pagrindinės bylos šalys turi teisę pačios pateikti Teisingumo Teismui pastabas raštu ar žodžiu. Jeigu Teisingumo Teismui šiuo klausimu kyla abejonių, jis bet kuriuo momentu gali prašyti, kad tos šalys, joms atstovaujantys asmenys ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą jam pateikęs teismas pateiktų atitinkamą informaciją.

Proceso Teisingumo Teisme išlaidos ir nemokama teisinė pagalba

4. Išskyrus Procedūros reglamento 143 straipsnyje numatytus atvejus, procesas Teisingumo Teisme yra nemokamas, dėl to reiškiant ieškinį ar pateikiant procesinį dokumentą jokios rinkliavos ar mokesčio mokėti nereikia. Procedūros reglamento 137 ir paskesniuose straipsniuose nurodytas bylinėjimosi išlaidas sudaro tik vadinamosios atlygintinos bylinėjimosi išlaidos, t. y. sumos, kurias gali tekti mokėti liudytojams ir ekspertams, ir dėl proceso Teisingumo Teisme šalių neišvengiamai patirtos išlaidos, susijusios su atlyginimu joms atstovaujantiems asmenims ir kelionės bei gyvenimo Liuksemburge išlaidomis, jeigu rengiamas teismo posėdis. Sprendimą dėl šalies, kuriai priteisiama atlyginti bylinėjimosi išlaidas, ir dėl šių išlaidų dydžio Teisingumo Teismas priima sprendimu ar nutartimi, kuriais užbaigiamas procesas, tačiau byloje dėl prejudicinio sprendimo priėmimo bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

5. Šalis arba – byloje dėl prejudicinio sprendimo priėmimo – pagrindinės bylos šalis, kuri negali sumokėti visų ar dalies su procesu susijusių išlaidų, bet kuriuo metu gali prašyti suteikti nemokamą teisinę pagalbą, jeigu tenkinamos atitinkamai Procedūros reglamento 115–118 ir 185–189 straipsniuose numatytos sąlygos. Kad tokie prašymai būtų nagrinėjami, jie turi būti pateikiami kartu su visa informacija ir reikiamais patvirtinamaisiais dokumentais, kuriais remdamasis Teisingumo Teismas galėtų įvertinti realią prašymą pateikusio asmens ekonominę situaciją. Kadangi bylose dėl prejudicinio sprendimo priėmimo Teisingumo Teismas priima sprendimą pagal valstybės narės teismo prašymą, pagrindinės bylos šalys nemokamos teisinės pagalbos visų pirma turi prašyti šio teismo arba kompetentingų atitinkamos valstybės narės institucijų, nes Teisingumo Teismo suteikiama pagalba yra tik subsidiari, palyginti su pagal nacionalinę tvarką suteikiama pagalba.
6. Naudinga priminti, kad jei Teisingumo Teismas patenkina prašymą suteikti nemokamą teisinę pagalbą, jis, prireikus laikydamasis prašymą išnagrinėjusio konkrečios sudėties teismo nustatytų ribų, padengia tik prašymą pateikusio asmens išlaidas, susijusias su pagalba ir atstovavimu jam Teisingumo Teisme. Atsižvelgiant į Procedūros reglamente įtvirtintas normas, šias išlaidas vėliau Teisingumo Teismas gali susigrąžinti, kai priimdamas sprendimą ar nutartį, kuriais užbaigiamas procesas, sprendžia bylinėjimosi išlaidų klausimą; be to, sprendimą dėl nemokamos teisinės pagalbos prašymo priėmęs konkrečios sudėties teismas gali bet kuriuo metu nutraukti tokios pagalbos teikimą, jeigu vykstant procesui pasikeičia aplinkybės, dėl kurių ji buvo suteikta.

Asmens duomenų apsauga

7. Teisingumo Teismas, siekdamas užtikrinti optimalią asmens duomenų apsaugą, ypač kai skelbia su gautomis bylomis susijusią informaciją, bylose dėl prejudicinio sprendimo priėmimo paprastai užtikrina anonimiškumą. Praktiškai tai reiškia, kad Teisingumo Teismas, išskyrus ypatingas aplinkybes, pašalina prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodytų fizinių asmenų vardus ir pavardes ir, jei reikia, kitus duomenis, leidžiančius nustatyti jų tapatybę, jeigu to prieš išsiųsdamas šį prašymą nepadarė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Visi Statuto 23 straipsnyje nurodyti suinteresuotieji asmenys savo raštu arba žodžiu pateikiamose pastabose turi paisyti taip užtikrinto anonimiškumo.
8. Tai taikoma ir apeliaciniams skundams. Išskyrus ypatingas aplinkybes, Teisingumo Teismas laikosi Bendrojo Teismo užtikrinto anonimiškumo, ir bylos šalys taip pat turi šio anonimiškumo laikytis vykstant procesui Teisingumo Teisme.
9. Bet kuriuo atveju, kai proceso Teisingumo Teisme šalis pageidauja, kad nagrinėjant Teisingumo Teismui pateiktą bylą nebūtų atskleista jos tapatybė ar tam tikri su ja susiję duomenys – arba, atvirkščiai, kai ši šalis pageidauja, kad jos tapatybė ir tie duomenys būtų atskleisti, – ji gali kreiptis į Teisingumo Teismą, kad šis nuspręstų, ar būtina užtikrinti visišką, ar dalinį anonimiškumą nagrinėjamoje byloje arba išsaugoti jau užtikrintą anonimiškumą. Kad toks prašymas būtų veiksmingas, jis turi būti pateiktas kuo greičiau. Kadangi vis daugiau naudojamos naujomis informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis, yra kur kas sunkiau užtikrinti anonimiškumą, kai pranešimas apie atitinkamą bylą jau paskelbtas *Europos Sąjungos Oficialiajame leidinyje*, arba – bylų dėl prejudicinio sprendimo priėmimo atveju – kai prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo įteiktas Statuto 23 straipsnyje nurodytiems suinteresuotiesiems asmenims, t. y. praėjus maždaug mėnesiui nuo prašymo pateikimo Teisingumo Teismui.

II. RAŠY TINĖ PROCESO DALIS

Rašytinės proceso dalies paskirtis

10. Rašytinė proceso dalis ypač svarbi Teisingumo Teismui siekiant suprasti bylą. Ji turi jam padėti, susipažinus su per ją gautais pareiškimais arba pastabomis, aiškiau suprasti jo nagrinėjamos bylos dalyką ir problematiką. Nors šio tikslo siekiama Teisingumo Teismui nagrinėjant visas bylas, rašytinės proceso dalies eiga ir tam tikri šios dalies aspektai vis dėlto skiriasi, atsižvelgiant į ieškinio rūšį. Nors pagal tiesioginį ieškinį ar apeliacinį skundą pradėtose bylose šalys gali pareikšti nuomonę dėl kitų bylos šalių pateiktų pareiškimų, proceso dėl prejudicinio sprendimo priėmimo rašytinė dalis išsiskiria tuo, kad jai nebūdingas rungimasis, nes Statuto 23 straipsnyje nurodytiems suinteresuotiesiems asmenims pasiūloma pateikti savo pastabas dėl nacionalinio teismo klausimų, iš esmės jiems nežinant kitų suinteresuotųjų asmenų nuomonės tais pačiais klausimais. Dėl to šių pastabų formai ir turiniui bei tolesnei proceso eigai keliami kitokie reikalavimai, turint omenyje, kad didžioji dalis per rašytinę proceso dalį pateiktų pareiškimų ir pastabų turi būti išverčiami. Taigi pirmenybė visada turi būti teikiama trumpiems ir nesudėtingiems sakiniams, šalių argumentai turi būti išdėstyti jų pareiškimuose arba pastabose, o ne prieduose (jei tokie pateikiami), kurie paprastai neverčiami.

Rašytinė proceso dalis bylose dėl prejudicinio sprendimo priėmimo

11. Kadangi procesas bylose dėl prejudicinio sprendimo priėmimo yra ne ginčo procesas, Statuto 23 straipsnyje nurodytų suinteresuotųjų asmenų teikiamoms rašytinėms pastaboms nekeliama jokie specialaus formalaus reikalavimo. Kai Teisingumo Teismas šioms asmenims įteikia prašymą priimti prejudicinį sprendimą, jie gali, jei nori, pateikti pareiškimą, kuriame išdėsto nuomonę dėl nacionalinio teismo pateikto prašymo. Šio pareiškimo, kuris turi būti pateiktas per pratęsti negalimą dviejų mėnesių nuo prašymo priimti prejudicinį sprendimą įteikimo dienos terminą (prie kurio pridedamas fiksuotas dešimties dienų terminas dėl nuotolių), paskirtis – padėti Teisingumo Teismui geriau išsiaiškinti šio prašymo turinį, visų pirma tai, kaip reikėtų atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo užduotus klausimus.
12. Nors pareiškimo tekstas turi būti išsamus ir apimti argumentus, kuriais būtų galima pagrįsti Teisingumo Teismo atsakymą į pateiktus klausimus, jame nereikia kartoti sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodytų ginčo teisinių ar faktinių aplinkybių, nebent dėl jų būtina pateikti papildomų pastabų. Išskyrus ypatingas aplinkybes arba tam tikrose Procedūros reglamento nuostatose numatytus rašytinių dokumentų apimtį apribojimus dėl su byla susijusios skubos, byloje dėl prejudicinio sprendimo priėmimo pateikiamos rašytinės pastabos neturėtų viršyti 20 puslapių.

Rašytinė proceso dalis pagal tiesioginius ieškinius pradėtoje byloje

Ieškinys

13. Kadangi rašytinė pagal tiesioginius ieškinius pradėto proceso dalis pagrįsta rungimosi principu, jai numatytos griežtesnės taisyklės. Jos įtvirtintos Procedūros reglamento 119 ir paskesniuose straipsniuose (IV antraštinė dalis) ir numato tiek pareigą šalims būti atstovaujamos atstovo arba advokato, tiek formalius pareiškinių turinio ir jų pateikimo tvarkos reikalavimus. Konkrečiai iš Procedūros reglamento 120 straipsnio matyti, kad ieškinyje, be ieškovo pavardės arba pavadinimo ir adreso bei šalies, prieš kurią ieškinys yra nukreiptas, taip pat būtina aiškiai nurodyti ginčo dalyką, pagrindus ir argumentus, kuriais remiamasi, prireikus pagrįstus įrodymais ar pasiūlymais pateikti įrodymų, ir ieškovo reikalavimus. Šių reikalavimų nesilaikymas lemia ieškinių, kuris, išskyrus ypatingas aplinkybes, neturėtų viršyti 30 puslapių, nepriimtumą.
14. Kaip matyti iš Procedūros reglamento 120 straipsnio c punkto, prie ieškinių taip pat privaloma pridėti pagrindų, kuriais remiamasi, santrauką. Šios santraukos, kuri neturi viršyti dviejų puslapių, paskirtis – palengvinti pagal Procedūros reglamento 21 straipsnio 4 dalį *Europos Sąjungos* Oficialiajame leidinyje skelbtino pranešimo apie kiekvieną Teisingumo Teisme gautą bylą parengimą.

Atsiliepiamas į ieškinį

15. Procedūros reglamento 124 straipsnyje nurodytam atsiliepimui į ieškinį numatyti iš esmės tie patys formalūs reikalavimai kaip ir ieškiniui ir jis turi būti pateiktas per du mėnesius nuo ieškinių įteikimo. Šis terminas, prie kurio pridedamas fiksuotas dešimties dienų terminas dėl nuotolių, gali būti pratęstas tik išimties tvarka, jeigu per protingą terminą pateikiamas tinkamai motyvuotas prašymas, kuriame nurodomos tokį pratęsimą galinčios pateisinti aplinkybės.
16. Kadangi ginčo teisinis pagrindas nurodomas ieškinyje, atsiliepimo į ieškinį argumentai turi būti dėstomi kuo labiau paisant ieškinyje nurodytų pagrindų ar prieštaravimų struktūros. Teisminio nagrinėjimo etape negalima remtis naujais pagrindais, nebent jie pagrindžiami teisinėmis ir faktinėmis aplinkybėmis, kurios tapo žinomos vykstant procesui. Be to, atsiliepime į ieškinį nurodomos tik tos faktinės ir teisinės aplinkybės, kurių pateikimas ieškinyje ginčijamas arba turi būti patikslintas. Išskyrus ypatingas aplinkybes, atsiliepiamas į ieškinį, kaip ir ieškinys, neturėtų viršyti 30 puslapių.

Dublikas ir triplikas

17. Jei ieškovas ir atsakovas mano, jog tai būtina, savo argumentus gali papildyti, pateikdami atitinkamai dubliką ir tripliką. Šiems pareiškimams taikomi tokie patys formalieji reikalavimai kaip ir ieškiniui bei atsiliepimui į ieškinį, tačiau jie neišvengiamai turi būti trumpesni nei pastarieji, atsižvelgiant į fakultatyvų ir papildomą jų pobūdį. Kadangi bylos esmę sudarančios aplinkybės, pagrindai ar prieštaravimai išsamiai išdėstyti (arba užginčyti) ieškinyje ir atsiliepime į

ieškinį, dublikas ir triplikas skirti tik sudaryti galimybę ieškovui ir atsakovui patikslinti savo poziciją arba pateikti išsamesnių argumentų dėl svarbaus klausimo; be to, pagal Procedūros reglamento 126 straipsnį pirmininkas taip pat gali nurodyti klausimus, kurie turėtų būti aptarti šiuose dokumentuose. Išskyrus ypatingas aplinkybes, dublikas ir triplikas neturėtų viršyti dešimties puslapių. Šie dokumentai teismo kanceliarijai turi būti pateikti per Teisingumo Teismo nustatytus terminus, kuriuos pirmininkas gali pratęsti tik išimties tvarka, gavęs tinkamai motyvuotą prašymą.

Prašymas taikyti pagreintą procedūrą

18. Jeigu dėl bylos pobūdžio ją būtina išnagrinėti greitai, ieškovas arba atsakovas gali prašyti Teisingumo Teismo nagrinėti bylą taikant pagreintą procedūrą, nukrypstant nuo Procedūros reglamento nuostatų. Tačiau ši minėto reglamento 133 straipsnyje numatyta galimybė siejama su atskiru dokumentu paduodamo aiškaus prašymo, kuriame išsamiai nurodytos aplinkybės, galinčios pateisinti tokios procedūros taikymą, pateikimu ir, patenkinus tokį prašymą, lemia rašytinės proceso dalies pokyčius. Įprasti pareiškimų pateikimo terminai sutrumpinami, jų apimtis turi būti mažesnė, o pagal Procedūros reglamento 134 straipsnį dublikas, triplikas arba įstojimo į bylą paaikškinimas gali būti pateikiami, tik jei pirmininkas nusprendžia, kad tai būtina.

Prašymai sustabdyti taikymą ar imtis laikinųjų apsaugos priemonių (Laikiniųjų apsaugos priemonių taikymo procedūra)

19. Kartu su tiesioginiu ieškiniu gali būti pateikiamas ir prašymas sustabdyti ginčijamo akto taikymą arba taikyti laikinąsias apsaugos priemones, numatytas atitinkamai Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 278 ir 279 straipsniuose. Tačiau, remiantis Procedūros reglamento 160 straipsniu, toks prašymas yra priimtinas tik tuo atveju, kai jį pateikia asmuo, kuris ginčija atitinkamą aktą Teisingumo Teisme, arba Teisingumo Teisme nagrinėjamos bylos šalis; jis turi būti pateikiamas atskiru dokumentu, kuriame reikia nurodyti bylos dalyką ir aplinkybes, patvirtinančias sprendimo priėmimo skubą, taip pat faktinius ir teisinius pagrindus, *prima facie* pateisinančius prašomos laikinosios apsaugos priemonės taikymą. Paprastai toks prašymas įteikiamas kitai bylos šaliai ir pirmininkas nustato trumpą terminą pastaboms raštu arba žodžiu pateikti. Ypatingos skubos atvejais pirmininkas gali laikinai patenkinti prašymą, nelaukdamas, kol bus pateiktos tokios pastabos. Tačiau tokiu atveju nutartis, kuria užbaigiama laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procedūra, galės būti priimta tik išklausius šią kitą šalį.

Rašytinė proceso dalis pagal apeliacinį skundą pradėtoje byloje

20. Rašytinė apeliacinio proceso dalis labai panaši į rašytinę pagal tiesioginį ieškinį pradėto proceso dalį. Procedūros reglamento 167 ir paskesniuose straipsniuose (V antraštinė dalis) įtvirtintos atitinkamos normos, kuriose aiškiai numatyta, koks turi būti apeliacinio skundo ir atsiliepimo į jį turinys ir ko galima juose reikalauti.

Apeliacinis skundas

21. Kaip matyti iš Procedūros reglamento 168 ir 169 straipsnių, kuriais šiuo klausimu papildomi Statuto 56–58 straipsniai, apeliacinis skundas negali būti paduodamas dėl Sąjungos institucijos, įstaigos ar organo akto, jis turi būti paduodamas dėl Bendrojo Teismo sprendimo ar nutarties, priimtų dėl ieškinio, pareikšto dėl tokio akto. Iš šio paaikškinimo matyti, kad apeliaciniu skundu turi būti reikalaujama visiškai arba iš dalies panaikinti Bendrojo Teismo sprendimą, esantį rezoliucinėje dalyje, o ne Bendrajame Teisme ginčytą teisės aktą. Kad apeliacinis skundas, kuris, išskyrus ypatingas aplinkybes, neturėtų būti ilgesnis kaip 25 puslapių, nebūtų pripažintas nepriimtiniu, jo pagrinduose ir teisiniuose argumentuose turi būti tiksliai nurodyti ginčijami Bendrojo Teismo sprendimo ar nutarties motyvuojamosios dalies punktai ir išdėstyti konkretūs argumentai, patvirtinantys šiame sprendime ar nutartyje padarytą teisės klaidą.
22. Kad būtų lengviau rengti Procedūros reglamento 21 straipsnio 4 dalyje numatytą *Europos Sąjungos* Oficialiajame leidinyje skelbtiną pranešimą, apeliantas prieš apeliacinio skundo turi pridėti minėtų pagrindų santrauką, kuri neturi viršyti dviejų puslapių, ir pateikti kanceliarijai reikiamus įrodymus ir dokumentus, patvirtinančius, kad buvo įvykdyti Statuto 19 straipsnyje nurodyti ir Procedūros reglamento 119 straipsnyje pakartoti reikalavimai.

23. Statuto 58a straipsnio nurodytais atvejais apeliantas prie savo apeliacinio skundo turi pridėti prašymą jį priimti, kuris neturi viršyti septynių puslapių ir kuriame turi būti pateikta visa informacija, būtina tam, kad Teisingumo Teismas galėtų nuspręsti, ar priimti apeliacinį skundą, ir nustatyti, jei šis skundas priimamas ne visas, apeliacinio skundo pagrindus, dėl kurių turi būti pateikiamas atsiliepimas į apeliacinį skundą.
24. Bet kuriuo atveju prašyme priimti apeliacinį skundą turi būti aiškiai ir tiksliai nurodyti pagrindai, kuriais grindžiamas apeliacinis skundas, taip pat tiksliai ir aiškiai nurodytas kiekviename pagrindė keliamas teisės klausimas ir konkrečiai išdėstyta, kuo šis klausimas svarbus Sąjungos teisės vienovei, darnai ar raidai.
25. Pagal Procedūros reglamento 170a straipsnio 1 dalį, nesant tokio prašymo, visas apeliacinis skundas pripažįstamas nepriimtiniu.

Atsiliepimas į apeliacinį skundą

26. Bet kuri Bendrajame Teisme nagrinėtos bylos šalis gali pateikti atsiliepimą į apeliacinį skundą per pratęsti negalimą dviejų mėnesių nuo apeliacinio skundo įteikimo jai dienos terminą (prie kurio pridedamas fiksuotas dešimties dienų terminas dėl nuotolių). Šio atsiliepimo turiniui taikomi Procedūros reglamento 173 straipsnyje įtvirtinti reikalavimai, o pagal to paties reglamento 174 straipsnį juo turi būti siekiama visiškai arba iš dalies patenkinti ar atmesti apeliacinį skundą. Tame atsiliepime teisiniai argumentai struktūriškai turi būti išdėstyti kuo labiau paisant apelianto nurodytų apeliacinio skundo pagrindų ir jame nurodomos tik tos teisinės ir faktinės ginčo aplinkybės, kurių pateikimas apeliaciniame skunde ginčijamas arba turi būti patikslintas. Tačiau visiškai ar daliniu šio apeliacinio skundo nepriimtiniu grindžiamas prieštaravimas turi būti nurodytas pačiame atsiliepime į apeliacinį skundą, nes Procedūros reglamento 151 straipsnyje numatyta galimybė ieškinio nepriimtiniu grindžiamą prieštaravimą pateikti atskiru dokumentu apeliacinių skundų atveju netaikoma. Išskyrus ypatingas aplinkybes, atsiliepimas į apeliacinį skundą, kaip ir apeliacinis skundas, neturėtų viršyti 25 puslapių.

Priešpriešinis apeliacinis skundas

27. Jei Bendrajame Teisme nagrinėtos bylos šalis, kuriai buvo įteiktas apeliacinis skundas, ketina ginčyti šio teismo sprendimą apeliaciniame skunde nenurodytu aspektu, ji dėl šio Bendrojo Teismo sprendimo turi paduoti priešpriešinį apeliacinį skundą. Šis priešpriešinis apeliacinis skundas turi būti paduotas atskiru dokumentu per tokį patį pratęsti negalimą terminą kaip numatytasis atsiliepimui į apeliacinį skundą pateikti ir atitikti Procedūros reglamento 177 ir 178 straipsniuose nurodytus reikalavimus. Priešpriešiniame apeliaciniame skunde nurodyti pagrindai ir teisiniai argumentai bet kuriuo atveju turi skirtis nuo tų, kuriais remiamasi atsiliepime į apeliacinį skundą.

Atsiliepimas į priešpriešinį apeliacinį skundą

28. Kai paduodamas toks priešpriešinis apeliacinis skundas, apeliantas ar bet kuri kita Bendrojo Teismo nagrinėtos bylos šalis, turinti suinteresuotumą, kad priešpriešinis apeliacinis skundas būtų patenkintas arba atmestas, gali pateikti atsiliepimą į tokį skundą; jame aptartini tik priešpriešiniame apeliaciniame skunde nurodyti pagrindai. Remiantis Procedūros reglamento 179 straipsniu, šis atsiliepimas turi būti pateiktas per pratęsti negalimą dviejų mėnesių nuo priešpriešinio apeliacinio skundo įteikimo terminą (prie kurio pridedamas fiksuotas dešimties dienų terminas dėl nuotolių).

Dublikas ir triplikas

29. Tiek pradinio, tiek priešpriešinio apeliacinio skundo atvejais pats skundas ir atsiliepimas į jį gali būti papildyti pateikiant dubliką ar tripliką, siekiant, pavyzdžiui, kad šalys galėtų pareikšti nuomonę dėl nepriimtiniu grindžiamo prieštaravimo ar naujų argumentų, kuriais remiamasi atsiliepime į atitinkamą skundą. Kitaip, nei numatyta tiesioginiams ieškiniams taikytinose taisyklėse, šiai galimybei vis dėlto turi aiškiai pritarti Teisingumo Teismo pirmininkas. Šiuo tikslu apeliacinį skundą (ar priešpriešinį apeliacinį skundą) pateikusi šalis per septynias dienas nuo atsiliepimo į apeliacinį skundą (ar priešpriešinį apeliacinį skundą) įteikimo (prie šio termino pridedamas fiksuotas dešimties dienų terminas dėl nuotolių) gali pateikti tinkamai motyvuotą prašymą, kuriame būtų nurodytos priežastys, dėl kurių, jos manymu, būtina pateikti dubliką. Šis prašymas, kuris neturėtų viršyti trijų puslapių, turi būti suformuluotas taip, kad jį skaitant nereikėtų žiūrėti į apeliacinį skundą ar atsiliepimą į jį.

30. Dėl apeliacinių skundų specifikos, t. y. jų apribojimo tik teisės klausimais, pirmininkas, patenkindamas prašymą leisti pateikti dubliką, gali apriboti tokio pareiškimo ir atitinkamai po jo pateikiamo tripliko objektą ir puslapių skaičių. Šių nurodymų laikymasis yra esminė sklandžios proceso eigos sąlyga, todėl viršijus leidžiamą puslapių skaičių arba dublike ar triplike iškelus kitus klausimus toks pareiškimas gali būti gražintas jo autoriui.

Pagal Statuto 57 straipsnį paduoti apeliaciniai skundai

31. Apeliaciniais skundams dėl Bendrojo Teismo sprendimų, kuriais atmetamas prašymas įstoti į bylą arba kurie priimti dėl pagal SESV 278 ar 279 straipsnį pateikto prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones, taikomos ne visos šių nurodymų 20–30 punktuose nurodytos taisyklės. Remiantis Statuto 57 straipsnio trečia pastraipa, tokie apeliaciniai skundai nagrinėjami tokia pačia tvarka kaip ir tiesiogiai Teisingumo Teismui pateiktas prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Todėl šalims nustatytas trumpas terminas galimoms pastaboms dėl tokio apeliacinio skundo pateikti, o Teisingumo Teismas priima dėl jo sprendimą, nevykdydamas papildomos rašytinės ar net žodinės proceso dalies.

Konfidencialumas pagal apeliacinių skundą pradėtoje byloje

32. Kaip matyti iš to, kas išdėstyta, apeliacinis skundas ir vėliau pateikiami pareiškimai įteikiami visoms Bendrajame Teisme nagrinėtos bylos šalims, nepaisant jų procesinio statuso tame teisme (pagrindinė šalis ar įstojusi į bylą šalis). Kadangi, kaip matyti iš Statuto 58 straipsnio, apeliaciniai skundai paduodami tik teisės klausimais, šalis savo pareiškimuose iš esmės neturėtų nurodyti slaptos ar konfidencialios informacijos. Jeigu išimtinu atveju vis dėlto būtina nurodyti tokią informaciją, šalis, remdamasi savo pareiškime nurodytos tam tikros informacijos konfidencialumu, atskiru dokumentu turi pateikti tinkamai pagrįstą prašymą dėl konfidencialumo užtikrinimo (nurodant prašomo konfidencialumo apimtį ir proceso šalį, kurių atžvilgiu šis prašymas pateikiamas), taip pat nekonfidencialią savo pareiškimo versiją, kurią galima įteikti šioms kitoms šalims. Jeigu šis prašymas dėl konfidencialumo užtikrinimo iš dalies tenkinamas (bet kuriuo atveju šis prašymas negali viršyti to, ką konfidencialiu jau pripažino Bendrasis Teismas įstojusios į bylą šalies atžvilgiu), šalis, kurios naudai užtikrinamas šis konfidencialumas, nedelsdama turi pateikti naują nekonfidencialią savo pareiškimo versiją, kurią būtų galima įteikti kitoms proceso šalims.

Įstojimas į pagal tiesioginį ieškinį ar apeliacinį skundą pradėtą bylą

Prašymas įstoti į bylą

33. Pagal Statuto 40 straipsnį valstybės narės ir Sąjungos institucijos, o šio straipsnio antroje ir trečioje pastraipose nurodytomis sąlygomis ir valstybės, kurios nėra narės, tačiau yra EEE susitarimo šalys, ELPA priežiūros institucija, Sąjungos įstaigos ir organai bei kiti fiziniai ar juridiniai asmenys gali įstoti į Teisingumo Teisme nagrinėjamas bylas palaikyti vienos iš šalių reikalavimų ar jų dalį. Kad prašymas įstoti į bylą galėtų būti nagrinėjamas, jis turi būti pateiktas per Procedūros reglamento 130 straipsnio 1 dalyje (tiesioginiai ieškiniai) arba 190 straipsnio 2 dalyje (apeliaciniai skundai) nustatytą terminą ir atitikti to paties reglamento 130 straipsnio 2–4 dalyse numatytus reikalavimus.

Įstojimo į bylą paaiškinimas

34. Jeigu prašymas įstoti į bylą patenkinamas, įstojusi į bylą šalis gauna visų šalims įteiktų procesinių dokumentų kopijas, išskyrus tam tikrais atvejais slaptus arba konfidencialius įrodymus ar dokumentus, ir per vieną mėnesį nuo šių dokumentų gavimo dienos gali pateikti įstojimo į bylą paaiškinimą. Šis paaiškinimas turi atitikti Procedūros reglamento 132 straipsnio 2 dalyje numatytus reikalavimus, tačiau turi būti glaustesnis nei šalies, kurios reikalavimai palaikomi, pareiškimas ir neviršyti 10 puslapių. Kadangi pagrindinės bylos atžvilgiu įstojimas į bylą yra papildomas, įstojusi į bylą šalis savo paaiškiniame turi ne kartoti šalies, kurios reikalavimai palaikomi, rašytiniuose dokumentuose nurodytus pagrindus ir argumentus, o išdėstyti tik papildomus šios šalies poziciją pagrindžiančius pagrindus ar argumentus. Teisinių ir faktinių aplinkybių kartojimas yra perteklinis, nebent ginčijamas jų pateikimas pagrindinės bylos šalių pareiškimuose arba jis turi būti patikslintas.

Pastabos dėl įstojimo į bylą paaiškinimo

35. Po to, kai pateikiamas įstojimo į bylą paaiškinimas, pirmininkas gali, jei mano esant būtina, nustatyti terminą trumpoms pastaboms dėl šio paaiškinimo pateikti. Tačiau tokių pastabų, kurios neturėtų viršyti 5 puslapių, pateikti neprivaloma. Vienintelė tokių pastabų paskirtis – sudaryti pagrindinėms šalims galimybę reaguoti į tam tikrus įstojusios į bylą šalies tvirtinimus arba pareikšti nuomonę dėl jos nurodytų naujų pagrindų ar argumentų. Jeigu tokių aplinkybių nėra, rekomenduojama neteikti tokių pastabų, kad nenaudingai nepailgėtų rašytinės proceso dalies trukmė.

Pavėluotai pateikti prašymai įstoti į bylą

36. Jeigu prašymas įstoti į bylą atitinka Procedūros reglamento 130 straipsnio 2–4 dalyse numatytus reikalavimus, Teisingumo Teismas gali jį nagrinėti, net jeigu jis pateiktas pasibaigus Procedūros reglamento 130 straipsnio 1 dalyje arba 190 straipsnio 2 dalyje nurodytam terminui; Teisingumo Teismas turi šį prašymą gauti iki sprendimo pradėti šio reglamento 60 straipsnio 4 dalyje numatytą žodinę proceso dalį priėmimo. Tokiu atveju įstojusi į bylą šalis gali pateikti savo pastabas per teismo posėdį, jeigu toks posėdis yra rengiamas.

Įstojimas į bylą, kurioje nagrinėjamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo prašymas arba taikoma pagreitinta procedūra

37. Pirmą nurodytos taisyklės iš esmės taikomos ir įstojimui į bylą, kurioje nagrinėjamas laikinųjų apsaugos priemonių prašymas arba taikoma pagreitinta procedūra. Išskyrus ypatingas aplinkybes, pateisinančias pastabų raštu pateikimą, asmuo ar subjektas, kuriam leista įstoti į tokią bylą, savo pastabas gali pateikti tik žodžiu, jeigu rengiamas teismo posėdis.

Galimybės įstoti į bylą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo nebuvimas

38. Pirmą nurodytos įstojimo į bylą taisyklės netaikomos bylose dėl prejudicinio sprendimo priėmimo. Atsižvelgiant į tai, kad procesas šios kategorijos bylose yra ne ginčo procesas ir kad Teisingumo Teismas atlieka ypatingą funkciją, priimdamas prejudicinį sprendimą dėl Sąjungos teisės išaiškinimo ar galiojimo, pastabas raštu arba žodžiu dėl valstybių narių teismų Teisingumo Teismui pateiktų klausimų gali pateikti tik Statuto 23 straipsnyje nurodyti suinteresuotieji asmenys ir, jei reikia, Sąjungos institucijos, įstaigos ar organai, į kuriuos kreipiamasi pagal Statuto 24 straipsnio antrą pastraipą.

Procesinių dokumentų forma ir struktūra

39. Teisingumo Teismui pateikiami rašytiniai pareiškimai ir pastabos turi atitikti ne tik pirmą nurodytus procesinių dokumentų turinio reikalavimus, kylančius iš Statuto bei Procedūros reglamento nuostatų, bet ir tam tikrus papildomus reikalavimus, skirtus šio teismo galimybei su jais susipažinti ir juos tvarkyti, be kita ko, elektroniniu būdu, palengvinti. Šie reikalavimai taikomi tiek procesinių dokumentų formai ir pateikimui, tiek jų struktūrai ir apimčiai.
40. Dėl formos visų pirma reikia pažymėti, kad šalių pateikiami pareiškimai ar pastabos privalo būti pateikti taip, kad Teisingumo Teismas juos galėtų tvarkyti elektroniniu būdu. Tam reikia laikytis šių reikalavimų:
- pareiškimas ar pastabos turi būti surašyti ant baltos spalvos A4 formato lapo, be linijų, tekstas turi būti tik vienoje lapo pusėje (*recto*), o ne abiejose (*recto-verso*),
 - tekstas turi būti surinktas vienu iš įprastų šriftų (pavyzdžiui, *Times New Roman*, *Courier* ar *Arial*), ne mažesnio kaip 12 punktų dydžio, o išnašos – ne mažesnio kaip 10 punktų dydžio, su 1,5 eilutės dydžio protarpiais, paliekant ne mažesnes kaip 2,5 cm horizontalias ir vertikalias paraštes (puslapio viršuje, apačioje, kairėje ir dešinėje),
 - pareiškimo ar pastabų puslapiai turi būti sunumeruoti nuosekliai ir didėjančia eilės tvarka,
 - tokia numeracija taip pat turi apimti visus pareiškimo ar pastabų galimų priedų ir jų sąrašų puslapius, kurie numeruojami nuosekliai ir didėjančia eilės tvarka viršutiniame dešiniajame puslapio kampe,
 - pareiškimo ar pastabų puslapyje negali būti daugiau kaip 1 500 simbolių (be tarpų),
 - galiausiai, jeigu pareiškimai ar pastabos Teisingumo Teismui siunčiami ne elektroniniu būdu, jų puslapiai turi būti sudėti kartu taip, kad juos būtų galima lengvai atskirti, o ne naudojant kitus sutvirtinimo būdus, kaip antai kljajavimą ar susegimą.

41. Be atitikties šiems formaliesiems reikalavimams, Teisingumo Teismui teikiami dokumentai turi būti surašyti taip, kad iš pirmųjų puslapių būtų galima suprasti jų struktūrą ir turinį. Atitinkamo pareiškimo ar pastabų pirmajame puslapyje turi būti nurodytas šio dokumento pavadinimas, bylos numeris (jeigu jį jau suteikė kanceliarija) ir su ja susijusios šalys arba jų inicialai (kai byloje užtikrinamas anonimiškumas), jų pradžioje turi būti trumpai paaiškintas autoriaus pasirinktas planas arba pateiktas turinys. Šio pareiškimo ar pastabų pabaigoje autorius privalo nurodyti savo reikalavimus, o bylose dėl prejudicinio sprendimo priėmimo – siūlomus atsakymus į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo klausimus.
42. Nors Teisingumo Teismui pateikiamų dokumentų turiniui taikomi tik Statute ir Procedūros reglamente numatyti reikalavimai, reikia turėti omenyje, kad tokie dokumentai yra Teisingumo Teismo nagrinėjamos bylos medžiagos pagrindas ir kad paprastai Teisingumo Teismas arba juos pateikusi institucija turės juos išversti. Kad procesas vyktų sklandžiai, taip pat atsižvelgiant į pačių šalių interesus, *pateikti pareiškimai ar pastabos turi būti surašyti paprasta ir aiškia kalba*, nenaudojant nacionalinei teisės sistemai būdingų techninių terminų. Reikėtų vengti kartojimosi ir, jei įmanoma, teikti pirmenybę trumpiems, o ne ilgiems ir sudėtingiems sakiniams su įterpiniais.
43. Kai savo pareiškime ar pastabose šalys remiasi atitinkamu konkrečiu nacionalinės ar Sąjungos teisės tekstu ar teisės aktu, jos turi pateikti tiksliai nuorodas į šį tekstą ar teisės aktą, apimančias jo priėmimo datą ir, jei įmanoma, šio dokumento paskelbimo datą, kuri yra svarbi jį taikant laiko atžvilgiu. Be to, cituodamos teismo sprendimą ar generalinio advokato išvadą šalys turėtų nurodyti atitinkamos bylos pavadinimą ir sprendimo ar išvados ECLI („European Case Law Identifier“) numerį, taip pat pateikti tiksliai nuorodas į cituojamą teksto dalį.
44. Galiausiai reikia priminti, kad *šalių ar Statuto 23 straipsnyje nurodytų suinteresuotųjų asmenų teisiniai argumentai turi būti nurodyti pareiškimuose arba rašytinėse pastabose, o ne jų prieduose*, kurie gali būti pridėti ir kurie paprastai neverčiami. Kaip šių pareiškimų ar pastabų priedai, gali būti pateikiami tik tie dokumentai, kurie paminėti pačiame pareiškimo ar pastabų tekste ir būtini iliustruoti ar paaiškinti jų turiniui. Pagal Procedūros reglamento 57 straipsnio 4 dalį priedai priimami tik tuomet, jeigu jie pateikiami kartu su priedų sąrašu. Šiame sąrašė prie kiekvieno dokumento nurodomas jam suteiktas priedo numeris, trumpas apibūdinimas, taip pat pareiškimo ar pastabų puslapio ar punkto, kuriame minimas pridedamas dokumentas ir kuriuo pateisinamas jo pateikimas, numeris.
45. Jeigu procesinis dokumentas akivaizdžiai neatitinka pirma nurodytų reikalavimų ir ypač nurodymų dėl šio dokumento apimties, kanceliarija gali pasiūlyti jo autoriui per trumpą terminą pašalinti gauto dokumento trūkumus.

Procesinių dokumentų pateikimas ir perdavimas

46. Kanceliarijai gali būti pateikiami tik procesinėse normose aiškiai numatyti dokumentai. Šie dokumentai turi būti pateikti per nustatytus terminus, laikantis Procedūros reglamento 57 straipsnyje numatytų reikalavimų.
47. Teisingumo Teismas rekomenduoja procesinius dokumentus teikti per *e-Curia* taikomąją programą. Ši programa leidžia pateikti ir įteikti procesinius dokumentus vien elektroniniu būdu, todėl nebūtina pateikti Teisingumo Teismui perduoto dokumento patvirtintų kopijų ar pakartotinai išsiųsti dokumentus paštu. Prieigos prie taikomosios programos *e-Curia* tvarka ir naudojimosi ja sąlygos detalčiai aprašytos 2018 m. spalio 16 d. Teisingumo Teismo sprendime dėl procesinių dokumentų pateikimo ir įteikimo per taikomąją programą *e-Curia* bei šiame sprendime minimose naudojimo sąlygose. Šie dokumentai prieinami per institucijos interneto svetainę (https://curia.europa.eu/jcms/jcms/P_78957/lt).
48. Nusprendus procesinį dokumentą Teisingumo Teismui teikti ne per šią programą, jį galima siųsti *paštu*. Ant voko, kuriame įdėtas šis dokumentas, kaip adresatas turi būti nurodyta Teisingumo Teismo kanceliarija (*Greffe de la Cour*), kurios adresas: Rue du Fort Niedergrünwald – L-2925 Luxembourg. Šiuo atžvilgiu svarbu priminti, kad pagal Procedūros reglamento 57 straipsnio 7 dalį skaičiuojant procesinius terminus bus atsižvelgiama tik į dokumento originalo pateikimo kanceliarijai datą ir laiką. Norint nepraleisti termino, primygtinai rekomenduojama atitinkamus dokumentus siųsti registruotu laišku arba per kurjerį ir tai padaryti likus kelioms dienoms iki dokumento pateikimo termino pabaigos; atitinkamą dokumentą net galima fiziškai pristatyti Teisingumo Teismo kanceliarijai, o kanceliarijos ne darbo valandomis – palikti jį įėjimo į Teisingumo Teismo pastatus poste, kur šio posto darbuotojas priima šį dokumentą ir ant jo užrašo gavimo datą ir laiką.

49. Galiausiai pasirašyto procesinio dokumento originalo kopija taip pat gali būti perduota kanceliarijai *elektroniniu paštu* (ecj.registry@curia.europa.eu) arba *telefaksu* (+ 352 433766). Turint omenyje ribotas šių dviejų perdavimo būdų technines galimybes, reikia priminti, kad elektroniniu paštu arba telefaksu perduotas procesinis dokumentas laikomas pateiktu paisant procesinių terminų tik tuomet, jeigu kanceliarija gauna jo pasirašytą originalą kartu su Procedūros reglamento 57 straipsnio 2 dalyje nurodytais priedais ir kopijomis ne vėliau kaip per dešimt dienų nuo tada, kai telefaksu ar elektroniniu paštu išsiunčiama šio pasirašyto originalo kopija. Taigi šis originalas turi būti išsiųstas arba pristatytas nedelsiant, iškart išsiuntus kopiją, be jokių, net nesvarbių, dokumento pataisymų ar pakeitimų. Jeigu pasirašytas originalas ir anksčiau pateikta kopija nors kiek skiriasi, bus atsižvelgiama tik į pasirašyto originalo pateikimo datą.
50. Kad Teisingumo Teismui būtų lengviau tvarkyti gautus pareiškimus ir pastabas ir ypač išversti juos į vieną ar kelias oficialiąsias Sąjungos kalbas, šalių prašoma, kai per nustatytus terminus siunčia savo pareiškimų ar pastabų originalą, kuris vienintelis yra autentiškas, atsiųsti šio pareiškimo ar šių pastabų teksto versiją, kurią būtų galima redaguoti (tekstas turi būti parengtas naudojant tokią teksto tvarkymo programinę įrangą, kaip „Word“, „Open Office“ arba „LibreOffice“), šiuo adresu: editable-versions@curia.europa.eu.

III. ŽODINĖ PROCESO DALIS

51. Kaip matyti iš Statuto 20 straipsnio ketvirtos pastraipos, žodinę proceso dalį sudaro iš esmės du skirtingi etapai: šalių ar Statuto 23 straipsnyje nurodytų suinteresuotųjų asmenų išklausymas ir generalinio advokato išvados pateikimas. Vis dėlto remiantis Statuto 20 straipsnio penkta pastraipa, kai Teisingumo Teismas mano, kad byloje nekyla naujo teisės klausimo, jis gali nuspręsti nagrinėti bylą be generalinio advokato išvados. Be to, teismo posėdis rengiamas ne visada.

Teismo posėdžio paskirtis

52. Atsižvelgiant į rašytinės proceso dalies svarbą Teisingumo Teismo nagrinėjamosiose bylose ir, išskyrus tuos atvejus, kuriems taikoma Procedūros reglamento 76 straipsnio 3 dalis, bylose dėl prejudicinio sprendimo priėmimo lemiamas veiksnys teismo posėdžiui rengti yra ne tuo tikslu pateiktas aiškus prašymas, bet paties Teisingumo Teismo vertinimas dėl pridėtinės šio posėdžio vertės ir galimos jo naudos sprendžiant ginčą arba ieškant atsakymų, kuriuos Teisingumo Teismas galėtų pateikti į valstybės narės teismo užduotus klausimus. *Taigi Teisingumo Teismas posėdį rengia visais atvejais, kai jis gali padėti geriau suprasti bylą ir jos problematiką, nepaisant to, ar šalys arba Statuto 23 straipsnyje nurodyti suinteresuotieji asmenys pateikė prašymą jį surengti.*

Prašymas surengti teismo posėdį

53. Jei šios šalys ar suinteresuotieji asmenys mano, kad byloje būtina surengti teismo posėdį, iškart po pranešimo apie rašytinės proceso dalies pabaigą jie turi *Teisingumo Teismui laiške nurodyti konkrečius motyvus, kodėl pageidauja būti išklausti*. Šiuos motyvus – kurie neturi būti painiojami su pareiškimu ar rašytinėmis pastabomis ir kurių apimtis neturi viršyti trijų puslapių – reikia pagrįsti konkrečiu teismo posėdžio naudos atitinkamai šaliai įvertinimu ir juose būtina nurodyti bylos medžiagos aspektus arba argumentus, kuriuos, šios šalies manymu, būtina plačiau išdėstyti arba paneigti per teismo posėdį. Nepakanka bendrai nurodyti, pavyzdžiui, Teisingumo Teismo nagrinėtinos bylos ar sprendimų klausimų svarbą.

Kvietimas į teismo posėdį ir būtinybė greitai į jį atsakyti

54. Kai Teisingumo Teismas nusprendžia surengti konkrečioje byloje posėdį, jis nustato tikslią datą ir laiką, ir netrukus kanceliarija bylos šalims ar 23 straipsnyje nurodytiems suinteresuotiesiems asmenims išsiunčia kvietimus, taip pat juos informuoja apie tai, kokios sudėties teismui perduota nagrinėti byla, Teisingumo Teismo skirtas proceso organizavimo priemonės ir prireikus apie tai, kad generalinis advokatas išvados neteiks. Kad Teisingumo Teismas ši posėdį galėtų surengti optimaliausiomis sąlygomis, *šalių ir minėtų suinteresuotųjų asmenų prašoma nedelsiant atsakyti į kanceliarijos laišką*, visų pirma nurodyti, ar jie ketina iš tikrųjų dalyvauti posėdyje, taip pat jiems šiame posėdyje atstovausiančio advokato ar atstovo vardą ir pavardę. Uždelstas atsakymas į kanceliarijos kvietimus trikdo sklandų teismo posėdžio organizavimą, turint omenyje, kad Teisingumo Teismui reikia numatyti laiko atitinkamos bylos šalies kalboms, taip pat su vertimo žodžiu užtikrinimu susijusius reikalavimus.

Priemonės, kurių reikia imtis dėl teismo posėdžio

55. Šalims Teisingumo Teismo posėdyje atstovaujantys asmenys, nepaisant jų pareigų ir statuso, turi vilkėti mantiją. Posėdyje dalyvaujantys atstovai ir advokatai turi turėti savo mantijas. Tuo atveju, jeigu šalys ar jų atstovai neturi mantijų, Teisingumo Teismas gali kelias suteikti pasinaudoti, bet jų skaičius ir turimi dydžiai yra riboti, todėl suinteresuotosios šalys ir atstovai turi informuoti Teisingumo Teismą apie jų poreikį iš anksto, t. y. atsakydami į kvietimą dalyvauti teismo posėdyje.
56. Siekiant užtikrinti optimalų teismo posėdžio organizavimą, atsakant į minėtą kvietimą šalių ir joms atstovaujančių asmenų taip pat prašoma informuoti Teisingumo Teismą apie bet kokią ypatingą priemonę, kuri galėtų jiems padėti veiksmingai dalyvauti posėdyje, ypač neįgalumo ar riboto judumo atvejais.
57. Tiek dėl eismo Liuksemburge sąlygų, tiek dėl saugumo priemonių, taikomų norint patekti į Teisingumo Teismo pastatus, teismo posėdžio dieną rekomenduojama į salę, kur vyks teismo posėdis, atvykti gerokai anksčiau iki nustatyto jo pradžios laiko. Pagal nusistovėjusią praktiką prieš prasidedant teismo posėdžiui bylą nagrinėjantys teisėjai susitinka su šalių ar Statuto 23 straipsnyje nurodytų suinteresuotųjų asmenų atstovais trumpai aptarti teismo posėdžio organizavimo klausimų. Per šį pokalbį teisėjas pranešėjas ir generalinis advokatas gali paprašyti minėtų atstovų teismo posėdyje papildomai paaiškinti tam tikrus klausimus arba detaliau aptarti tam tikrą konkretų nagrinėjamos bylos aspektą.

Įprasta teismo posėdžio eiga

58. Nors Teisingumo Teismo posėdžio eiga gali skirtis, atsižvelgiant į kiekvienos bylos aplinkybes, paprastai ji sudaro trys atskiros dalys: šalių kalbos, Teisingumo Teismo narių klausimai ir replikos.

*Pirmoji teismo posėdžio dalis: šalių kalbos**Šalių kalbų paskirtis*

59. Išskyrus ypatingas aplinkybes, teismo posėdis paprastai pradedamas šalių arba Statuto 23 straipsnyje nurodytų suinteresuotųjų asmenų kalbomis. Atsižvelgiant į per rašytinę proceso dalį Teisingumo Teismo gautą informaciją, teismo posėdyje netikslinga priminti pateiktų pareiškimų ar rašytinių pastabų turinio. Jos skirtos tam, kad šalys ir minėti suinteresuotieji asmenys galėtų atsakyti į galimus prašymus sutelkti dėmesį į konkrečius klausimus ar į klausimus, kuriuos Teisingumo Teismas jiems pateikė prieš teismo posėdį. Be to, teismo posėdžio dalyviai, pritarianys tam pačiam teiginiui ar kurių nuomonės sutampa, turėtų kiek įmanoma suderinti savo poziciją prieš teismo posėdį, kad būtų išvengta nenaudingų pasikartojimų.

Šalių kalbų trukmė ir galimybė ją prailginti

60. Kalbų trukmę nustato bylą nagrinėjančio teismo pirmininkas, prieš tai pasikonsultavęs su teisėju pranešėju ir prireikus su generaliniu advokatu, atsakingu už bylą. Paprastai šių kalbų trukmė, neatsižvelgiant į bylą nagrinėjančio teismo sudėtį, yra penkiolika minučių, tačiau ji gali būti ilgesnė ar trumpesnė, atsižvelgiant į bylos pobūdį ar ypatingą jos sudėtingumą, teismo posėdžio dalyvių skaičių ir procesinį statusą bei taikytas proceso organizavimo priemones. Ilgesnų kalbų trukmę išimties tvarka šalies ar Statuto 23 straipsnyje nurodyto suinteresuotojo asmens tinkamai motyvuotu prašymu gali nustatyti bylą nagrinėjančio teismo pirmininkas. Kad į tokį prašymą būtų atsižvelgta, šalis ar atitinkamas suinteresuotasis asmuo turi jį pateikti savo atsakyme į kvietimą į teismo posėdį.

Kalbėtojų skaičius

61. Siekiant teismo posėdžio sklandumo, jame dalyvaujančių šalių ar suinteresuotųjų asmenų vardu turi kalbėti tik vienas asmuo. Vis dėlto išimties tvarka gali būti leidžiama kalbėti ir antram asmeniui, jei tai pateisinama dėl bylos pobūdžio ar ypatingo jos sudėtingumo ir jei šalies ar atitinkamo suinteresuotojo asmens atsakyme į kvietimą į posėdį pateiktas tinkamai motyvuotas prašymas. Tokio leidimo suteikimas nereiškia, kad bus nustatyta ilgesnė kalbų trukmė, todėl abu kalbėtojai turi pasidalyti atitinkamai šaliai skirtu laiku.

Per teismo posėdį pasisakančiųjų vartotina kalba

62. Nepažeidžiant teismo posėdyje dalyvaujančių valstybių narių galimybės vartoti savo oficialiąsias kalbas ir trečiųjų valstybių galimybės vartoti kurią nors iš Procedūros reglamento 36 straipsnyje nurodytų kalbų, kai jos dalyvauja procese dėl prejudicinio sprendimo priėmimo ar įstoja į Teisingumo Teisme nagrinėjamą bylą, kitos proceso šalys kalbas turi sakyti proceso kalba, nustatoma pagal minėto reglamento 37 straipsnyje numatytas taisykles.
63. Procesuose dėl prejudicinio sprendimo priėmimo pagrindinės bylos šalys gali išimties tvarka prašyti Teisingumo Teismo leisti žodinėje proceso dalyje vartoti ne tą kalbą, kurią vartojo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, o kitą. Šis prašymas, kuris turi būti pateikiamas suinteresuotosios šalies atsakyme į kvietimą į teismo posėdį, turi būti tinkamai pagrįstas ir paaiškinta, kodėl prašoma leisti vartoti kitą kalbą ir kodėl būtent ši kalba pasirinkta iš nurodytųjų Procedūros reglamento 36 straipsnyje. Pagal šio reglamento 37 straipsnio 4 dalį sprendimą dėl šio prašymo, nelygu atvejis, priima kolegijos, kuriai buvo paskirta byla, pirmininkas arba Teisingumo Teismas, prieš tai dėl to prašymo išklauses kitą pagrindinės bylos šalį ar šalį ir generalinį advokatą. Jeigu šis prašymas patenkinamas, prašomą kalbą gali vartoti visi Statuto 23 straipsnyje nurodyti suinteresuotieji asmenys.
64. Vis dėlto pirmesniame punkte nurodyta išimtis taikoma tik procesuose dėl prejudicinio sprendimo priėmimo. Kitais, nei nurodyti šių Nurodymų 62 punkte, atvejais pagal tiesioginį ieškinį ar apeliacinį skundą pradėtų bylų šalys turi kalbėti, replikuoti ir atsakyti į galimus Teisingumo Teismo klausimus proceso kalba ^(?).

Antroji teismo posėdžio dalis: Teisingumo Teismo narių klausimai

65. Turint omenyje tai, kad prieš teismo posėdį ar jam vykstant Teisingumo Teismo nariai gali užduoti klausimus, šio posėdžio pabaigoje kalbėtojų gali būti paprašyta atsakyti į papildomus Teisingumo Teismo narių klausimus. Šie klausimai skirti tam, kad šie nariai galėtų geriau susipažinti su bylos medžiaga, o kalbėtojai – paaiškinti ar išsamiau išdėstyti tam tikrus aspektus, dėl kurių kartais dar būtini papildomi paaiškinimai.

Trečioji teismo posėdžio dalis: replikos

66. Pasikeitus nuomonėms, šalių ar Statuto 23 straipsnyje nurodytų suinteresuotųjų asmenų atstovai, jei mano, kad tai yra būtina, gali trumpai replikuoti. Šios replikos, kurių kiekviena negali viršyti penkių minučių, nėra antras kalbų turas. Vienintelis jų tikslas yra leisti kalbėtojams trumpai atsakyti į per teismo posėdį kitų jo dalyvių ar Teisingumo Teismo narių pateiktas pastabas ar klausimus. Jei vienos šalies vardu leista kalbėti dviem asmenims, replikuoti gali tik vienas iš jų.

Su sinchroniniu vertimu susiję reikalavimai ir ribojimai

67. Kalbėdami, replikuodami ar atsakydami į Teisingumo Teismo klausimus kalbėtojai turi turėti omenyje, kad labai dažnai bylą nagrinėjančio teismo teisėjai, generalinis advokatas ir Statuto 23 straipsnyje nurodyti suinteresuotieji asmenys klausosi sinchroninio pasisakymų vertimo. Siekiant teismo posėdžio sklandumo ir vertimo žodžiu kokybės užtikrinimo, šalių ar Statuto 23 straipsnyje nurodytų suinteresuotųjų asmenų atstovų prašoma, kai tik įmanoma prieš teismo posėdį, nusiųsti nors ir glaustą savo kalbų tekstą ar planą vertimų žodžiu direktoratui elektroniniu paštu (Interpretation@curia.europa.eu) arba telefaksu [(+ 352) 43033697]. Šis tekstas ar planas skirti tik vertėjams žodžiu ir po teismo posėdžio sunaikinami. Jie neperduodami nei bylą nagrinėjančio teismo teisėjams, nei už bylą atsakingam generaliniam advokatui ir prie bylos medžiagos nepridedami.

^(?) Dėl ieškinio dėl išpareigojimų neįvykdymo reikia pažymėti, kad valstybė narė atsakovė turi teisę per žodinę proceso dalį vartoti kitą, nei per rašytinę proceso dalį vartotą, kalbą su sąlyga, kad ši kita kalba yra viena iš šios valstybės narės oficialiųjų kalbų ir kad tuo tikslu laiku pateiktas prašymas, jei įmanoma, atsakyme į kvietimą į teismo posėdį. Jeigu šis prašymas patenkinamas, prašomą kalbą gali vartoti visos proceso šalys.

68. Siekiant palengvinti vertimą žodžiu, taigi ir tam, kad kalbas geriau suprastų bylą nagrinėjančio teismo teisėjai, už bylą atsakingas generalinis advokatas ir kitos teismo posėdyje dalyvaujančios šalys, būtina per tą posėdį kalbėti į mikrofoną natūraliai, ne dirbtinai. Lengviau žodžiu versti, kai kalbėtojas visų pirma pristato savo kalbos planą ir kalba trumpais ir paprastais sakiniais. Kai kalbėdamas kalbėtojas remiasi Teisingumo Teismo ar Bendrojo Teismo sprendimu ar nutartimi, jo prašoma nurodyti tokio sprendimo ar nutarties datą ir atitinkamos bylos numerį bei pavadinimą.

Tolesnė proceso eiga pasibaigus teismo posėdžiui

69. Šalių ar Statuto 23 straipsnyje nurodytų suinteresuotųjų asmenų aktyvus dalyvavimas baigiasi pasibaigus teismo posėdžiui. Išskyrus Procedūros reglamento 83 straipsnyje numatytą išimtinį teismo posėdžio atnaujinimo atvejį, šalys ar minėti suinteresuotieji asmenys nebegali pateikti pastabų raštu ar žodžiu, reaguodami, pavyzdžiui, į generalinio advokato išvadą, po to, kai bylą nagrinėjančio teismo pirmininkas paskelbia teismo posėdžio pabaigą.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

70. Šiais praktiniais nurodymais panaikinami ir pakeičiami 2013 m. lapkričio 25 d. Praktiniai nurodymai šalims dėl Teisingumo Teisme nagrinėjamų bylų.
71. Šie praktiniai nurodymai skelbiami *Europos Sąjungos* Oficialiajame leidinyje. Jie įsigalioja pirmą kito mėnesio po jų paskelbimo dieną.

Priimta 2019 m. gruodžio 10 d. Liuksemburge.
